

van *Als twee druppels water* zijn echter zowel de titel van de roman als de namen van de hoofdpersonen veranderd. Osewoudt werd bijvoorbeeld Ducker. De veranderingen hebben wellicht te maken met de kansen die men op de internationale filmmarkt wilde creëren. De meeste namen zijn niet meer typisch Nederlands.

Rademakers heeft Hermans in 1961 gevraagd om aan het scenario mee te werken. De samenwerking die vervolgens tot stand kwam heeft tot 1962 geduurd. Toen cineast en schrijver het niet eens konden worden over de uiteindelijke bewerking van roman tot film, trok Hermans zich terug. In een open brief aan het filmblad *Skoop* uit 1963 noemde hij daarvoor een aantal redenen. Hij voelde zich een outsider, en werd door Rademakers te weinig in vertrouwen genomen. Volgens hem bestond de uiteindelijke versie van de film uit losse, vrij letterlijk weergegeven fragmenten van de roman. Daardoor kwam een aantal in het boek goed geïntegreerde scènes in de lucht te hangen. Daarentegen was hij tevreden over de oplossing die gevonden was voor het probleem van Dorbeck en Ducker als elkaars dubbelgangers: de twee rollen werden gespeeld door één acteur. 'Het is de bedoeling dat Dorbeck wel degelijk bestaat of bestaan heeft. Maar of hij alles wat aan hem wordt toegeschreven wel gedaan heeft, is de vraag. Het is absoluut niet zo dat Dorbeck uitsluitend een hallucinatie, een fantasie van Ducker is.' Met trots wees Hermans op de laatste scène van de film met Marianne en Dorbeck op het strand. Hij had die zelf bedacht en vond hem heel passend als einde voor de film. Marianne zegt tegen Dorbeck dat ze vroeger iemand heeft gekend die 'als twee druppels water' op hem leek. Het moest echter wel, volgens een regie-aanwijzing, in het midden blijven of dit tafereel werkelijkheid dan wel verbeelding van de stervende Ducker/Osewoudt is.

Hoewel hem het tegendeel is verweten, is Hermans altijd van mening geweest, dat een film een boek niet letterlijk moet volgen: 'De film moet een variatie op het thema van het boek zijn, waarop het is gebaseerd'. Het meningsverschil over wat wel of niet in de film moest worden opgenomen, werd het breekpunt tussen Hermans en Rademakers. Geen van beiden heeft echter ooit aangegeven wat de concrete aanleiding tot het verbreken van de samenwerking was. Rademakers zegt dat zij het eens waren over de scène van het neerkomen van Dorbeck aan een parachute, over de slotbeelden, over het comprimeren van de handeling tot één jaar, en over het veranderen van de namen in verband met mogelijke rechtenproblemen. Maar toch was het uitgangspunt van de regisseur anders dan dat van Hermans. Tijdens een persconferentie in 1962 zei hij hierover: 'Hermans wil een adequate verfilming van de roman, terwijl ikzelf het thema van de roman basis voor de film acht'.

Ondanks de problemen in de samenwerking vond Hermans Fons Rademakers een ideale filmregisseur voor speelfilms naar boeken. 'Hij is een geweldige fantast. Hij haalt al zijn fantasie uit andermans boeken maar hij heeft een fantasie waar geen romancier tegenop kan.' Het is best mogelijk dat juist deze fantasie het breekpunt was in de coöperatie. Na *Als twee druppels water* zou Rademakers nooit meer werk van Hermans verfilmen. Ook vroeg hij hem geen assistentie bij het